

Gelijke onderwijskansen: echt of fake ?

Valeer Schodts, voorzitter St.A.M., 2003

Het meest fundamentele doel van elke authentieke middenschool is: 'opvang van alle basisschoolverlaters'. Het betekent dat een dergelijke school een leerlingenpopulatie wenst die qua samenstelling conform is aan de samenstelling van de sociale omgeving van de school. Het betekent dat een dergelijke school een cohorte van leerlingen wenst die stuk voor stuk promoveren, die dus succes ervaren bij hun onderwijsopleiding, m.a.w. die ook echt iets leren op school. Het betekent dat een dergelijke school zich vooral zal bekommeren om de opvang van de zwaksten op sociaal, cognitief, relationeel, financieel vlak, m.a.w. al die leerlingen die om een of andere reden afwijken van de als ideaal gestelde norm.

Heel wat authentieke middenscholen hebben veel knowhow en expertise ontwikkeld in dit domein.

- Een heterogene leerlingenpopulatie dwingt tot binnenklasdifferentiatie. Een aantal middenscholen heeft het basis-extraleerstofmodel toegepast en heeft daarvoor materiaal ontwikkeld, organisatietalent verworven, remediëring en begeleiding uitgebouwd.
- Leerlingenbegeleiding is in vele middenscholen sterk uitgebouwd, van detectie van problemen tot constructie van fijnmazige opvangnetten.
- Leerlingen met leerstoornissen en functiestoornissen worden in veel middenscholen op een speciaal aangepaste manier opgevangen.
- Middenscholen hebben binnen de klasgroep een sterk affectief klimaat uitgebouwd dat onder meer gedragen wordt door de klasleraar die een spilfunctie verzorgt.

De cultuur die voortspuit uit de daadwerkelijke reële opvang van 'alle leerlingen' is de humus waarop een gelijkheidsbeleid kan groeien. En met 'gelijke kansen' wordt veel meer bedoeld dan met de wat eenvoudige idee van 'We geven iedereen dezelfde kansen, maar ze moeten het natuurlijk zelf waarmaken'. Dat is zoiets als een wielervedstrijd organiseren waaraan iedereen mag meedoen. Iedereen mag zich opstellen aan de startlijn. 'Iedereen krijgt dezelfde kansen'.

Maar het is duidelijk dat niet iedereen die aan de startlijn verschijnt dezelfde kansen heeft. Er zullen kandidaten aan de startlijn staan met een hypermoderne fiets; er zullen er bij zijn met de fiets van hun grootmoeder; er zullen er bij zijn met een fiets met kapotte banden; er zullen er bij zijn met een fiets zonder ketting. De 'gelijke kansen' zijn aan de startlijn ver te zoeken.

Als school kunnen we aan die beginsituatie weinig veranderen. Maar we kunnen wel energie en middelen besteden aan hen die minder kansen hebben. We zijn geen selectiecommissie maar een coach en een begeleider voor hen die coaching en begeleiding nodig hebben. En de ene leerling heeft dat meer nodig dan de andere leerling om de gelijke kansen te bevorderen. Dat is wat middenscholen proberen te doen.

De Vlaamse overheid heeft vorig jaar beslist om bijkomende middelen te geven aan scholen die relatief veel 'kansarmen' onder hun leerlingen hebben. Dat is een beleidsprioriteit van de Vlaamse regering. De overheid moet dan 'kansarm' ook definiëren. De huidige gehanteerde definitie heeft al een behoorlijke geschiedenis achter de rug en wacht nog een discussievolle toekomst. De indicatoren voor 'kansarm' werden sociaal-economisch bepaald en de minimumgrens voor de toekenning van bijkomende middelen werd op 10% van het aantal leerlingen gelegd.

Rond deze materie heeft een hevige discussie plaats gevonden. Men bekritiseerde het feit dat bijkomende middelen gegeven werden voor sociaal-economisch zwakkeren en niet voor functiegestoorden zoals dyslectici. Dat lijkt een wat steriele discussie. Wat belet een school om inspanningen te leveren voor het begeleiden van dyslectici? De wegen en de methodes daartoe zijn gekend en niet eens zo moeilijk te hanteren. Iedere school zou dat in haar schoolwerkplan moeten verwerkt hebben. Het behoort tot de normale taak van iedere school om een

dyslecticus zodanig te helpen dat zijn kansen op succes verhoogd worden. Er is echter een hemelsbreed verschil tussen opvang en begeleiding van een dyslecticus uit een sociaal, economisch en cultureel sterk gezin en een dyslecticus uit een sociaal, economisch en cultureel zwak gezin. Het is voor de school en voor de leraren een stuk makkelijker om een dyslecticus te begeleiden uit een goed gestructureerd en cultureel hoogstaand gezin dan uit een ongestructureerd, stuurlaarsloos gezin. Zij hebben absoluut niet dezelfde kansen. Daarom is de roep van sommige elitaire scholen om de middelen voor sociaal-economisch zwakkeren af te schaffen en te vervangen door middelen voor leerlingen met functiestoornissen, hypocriet. Het is wel een herkenbare houding. De rijken gunnen de armen geen gelijke kansen.

Een andere kritiek op het gelijke-onderwijskansenbeleid zit vervat in de stelling dat iedere kansarme leerling recht heeft op bijkomende hulp. Dat is uiteraard waar. En ook hier geldt de eenvoudige regel: 'Iedere school moet die hulp verstrekken'. Maar er is opnieuw een hemelsbreed verschil tussen een school met 20% kansarmen en een school met 5% kansarmen. Dat de eerste school meer bijkomende middelen krijgt dan de tweede is niet meer dan normaal. Dat beide scholen echter inspanningen doen om de gelijke kansen van alle leerlingen te verhogen is ook niet meer dan normaal.

Heeft dit GOK-decreet nu iets wezenlijks veranderd voor de 'gelijke kansen' van alle leerlingen?

In middenscholen die echt werk hebben gemaakt van de realisatie van het fundamentele middenschooldoel 'opvang van alle leerlingen' heeft dit decreet aan de cultuur van 'gelijkekansenbeleid' niet echt iets veranderd. Het decreet heeft, door toedoen van de bijkomende middelen, in een aantal middenscholen wel iets veranderd aan de mogelijkheden om dat gelijkekansenbeleid in de lokale middenschool beter te realiseren.

Maar toch is er in een belangrijk aantal scholen een verandering aan de gang gebracht. In een aantal middenscholen is men zich uitdrukkelijker bewust geworden van het interculturele aspect van hun leerlingpopulatie, van de sociale, economische en culturele diversiteit binnen hun leerlingengroep. Die scholen hebben zich dan ook meer bewust en meer uitdrukkelijk afgevraagd hoe ze daar mee omgaan, hoe ze meer kansen bieden aan leerlingen met een sociaal-culturele handicap. En ze hebben ervaren dat het gemakkelijker is om leerlingen te helpen die handicaps hebben op cognitief vlak dan leerlingen die gehandicapt zijn op sociaal of cultureel vlak. Op dat terrein liggen nog hele stukken braak.

Voor middenscholen die echt werk maken van 'opvang van alle leerlingen' ligt de meerwaarde van het GOK-decreet daarin vervat:

- de bewustwording van de sociaal-economisch-culturele diversiteit binnen hun leerlingpopulatie,
- de toename van de middelen om deze leerlingen daadwerkelijk te helpen in hun ontwikkeling.

Maar het is meteen ook een enorme uitdaging om kansarmoede op sociaal-economisch en cultureel vlak te compenseren binnen de school, met of zonder veel of weinig bijkomende middelen.